

Yläkemijoen aluelautakuntamalli 31.8.2012

Wiexi Vie -kyläedustajat tutustuivat 31.8.2012 [Yläkemijoen aluelautakuntamalliin](#)¹ Rovaniemen Vanttauskoskella info- ja palvelupiste [Siulassa](#)². Aluelautakunnan toimintaa esittelivät aluelautakunnan puheenjohtaja Kauko Leiviskä, aluelautakunnan hallinnoiman Kyläpalvelut arjen turvana -hankkeen hankevastaava Jaana Kupulisoja sekä aluelautakunnan palveluneuvoja Hanna Ihalainen. Siula (ks. liite 1) on alueen keskeinen paikka, jossa alueen asukkaat saavat muun muassa opastusta ja neuvontaa erilaisissa asioissa. Heillä on myös mahdollisuus käyttää yleisötietokonetta sekä mitata verenpaine itsemittauspisteessä. Siulan yhteydessä toimii käsityömyymälä Paula, jossa on myytävänä paikallisten tekemiä käsitöitä.

Yläkemijoen alue muodostuu yhdeksästä kylästä, joilla on yhteensä noin 1000 asukasta. Leiviskän mukaan asukasmäärä lähes tuplaantuu kesäisin. Alueella toimii kaksi kyläkauppaa (Pirttikoskella ja Vanttauskoskella). Pienin alueen kylistä on Pajulampi noin 50 asukkaalla.

Vanttauskoskella on neuvola, jossa työskentelee terveydenhoitaja. Torstaisin hän on Yläkemijoen koululla kouluterveydenhoitajana. Kotisairaanhoidon hoidetaan terveydenhoitajan kanssa yhteistyössä. Eri toimijoita on muutenkin velvoitettu toimimaan yhteistyössä.

Vanttauskoskella sijaitsevassa koulussa on tällä hetkellä 98 oppilasta. Koulu on yhdeksän kylän yhteinen koulu, johon tulee oppilaita myös Ranuan, Posion ja Kemijärven kunnista. Suuri osa oppilaista, noin 40-50, on koulukuljetuksen varassa. Koulun keittiöstä ruokaa menee myös vanhuspalveluille.

Yläkemijoen aluelautakunta on aloittanut toimintansa vuonna 1993, Rovaniemen maalaiskunnan aikana. Yläkemijoen alue rajattiin vanhojen koulupiirien mukaan. Tilaisuus oli otollinen, kun valtakunnassa oli meneillään kansalaisten osallistumisen edistämiseen pyrkinyt ohjelma, joka otettiin kunnassa vakavasti ja kun alueen kylät olivat juuri tiivistäneet yhteistyötään. Aluelautakunnan perustamista tukivat alusta lähtien niin Yläkemijoen asukkaat kuin poliittiset päättäjätkin.

Aluelautakunta on tasavertainen lautakunta muiden Rovaniemen lautakuntien joukossa. Se on Rovaniemen kaupunginhallituksen alainen elin, ja sen toimintaa ohjaa Rovaniemen kaupungin [hallinto- ja johtosääntö](#)³.

Aluelautakuntaan valitaan yleisissä kyläkokouksissa, jokaisesta alueen yhdeksästä kylästä yksi jäsen ja tämän varajäsen. Osa aluelautakunnassa olleista ja olevista jäsenistä on ilmaissut poliittisen kantansa esimerkiksi puolueissa ehdolla ololla, mutta lautakuntapaikkoja ei täytetä puoluepoliittisesti. Kylät esittävät kyläkokouksissa valitut ehdokkaat kaupunginvaltuustolle,

1 <http://www.ylakemijoki.fi/index.php/fi/aluelautakunta>

2 <http://www.ylakemijoki.fi/index.php/fi/siulanpalvelut>

3 <http://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=18cbd565-4e93-4651-af77-89bfc53e7276>

joka valitsee ja nimittää lautakunnan jäsenet valtuustokaudeksi eli neljäksi vuodeksi kerrallaan. Kertaakaan ei valtuusto ole poikennut kylien esityksistä. Kaupunginvaltuusto valitsee aluelautakunnan puheenjohtajan ja lautakunnassa on edustaja myös kaupunginhallituksesta. Meneillään olevalla kaudella toimii yksi lautakunnan jäsen myös kaupunginvaltuutettuna. Vaihtuvuutta jäsenissä on aluelautakunnan toiminnan aikana ollut Leiviskän mukaan jonkin verran. Osa jäsenistä on samoja kuin toiminnan käynnistyessä vuonna 1993 ja heistä osa välillä pois olleita.

'Kyläläistä', joka saa osallistua kyläkokoukseen ja ehdottaa aluelautakunnan jäsentä, ei ole määritelty tiukasti. "Kyläläisyys" ei esimerkiksi edellytä kiinteistön omistusta kylällä. Periaatteessa myös kesäasukkaat voisivat osallistua kyläkokouksiin ja ehdokkaan valitsemiseen. Leiviskän mukaan lähtökohtana on kuitenkin, että kyläläisiä ovat vakituiset asukkaat, jotka myös saavat esittää ehdokasta. Hallinto- ja johtosäännön mukaan jäsenten asuinpaikan tulee olla Yläkemijoki. Kyläkokouksiin kutsutaan julkisella lehti-ilmoituksella.

Aluelautakunta kokoontuu noin kymmenen kertaa vuodessa. Kokoukset pidetään kylillä. Esillä olevat asiat nousevat toisaalta alueelta, toisaalta esillä on myös lakisääteisiä asioita. Lautakunta puolestaan esittää asioita kaupunginvaltuustolle.

Lautakunnalle tulevat ja siltä lähtevät esitykset valmistelee esittelijä, tarpeen mukaan aluesihteerin avustuksella. Leiviskän mielestä on erittäin hyödyllistä, että esittelijällä on vahva virka-asema. Nyt esittelijänä toimii kaupungin koulutusjohtaja. Asioita voi tuoda aluelautakunnalle myös aluesihteerin kautta. Yläkemijoen aluelautakunnan aluesihteerinä toimii osa-aikaisesti Yläkemijoen koulun rehtori Meeri Vaarala. Kaikki aluelautakunnan työt ovat palkallisia ja kokouskorvaukset ovat samat kuin muuallakin kaupungin hallinnossa.

Yläkemijoen aluelautakunta on monialainen. Sen tehtävänä on vastata alueellaan perusturva-, koulutus, kulttuuri, liikunta- ja nuorisolautakunnalle kuuluvista tehtävistä. Tienkunnossapito kuului alunperin lautakunnalle, mutta se on palautettu kaupungin hoidettavaksi. Aluelautakunta päättää palveluverkosta valtuuston päättämien yleisten periaatteiden ja linjausten mukaisesti.

Lautakunta järjestää Yläkemijoen alueen perusopetus-, kulttuuri-, liikunta-, nuoriso- ja terveydenhuoltopalvelut ja vastaa lapsiperheiden ja ikäihmisten palveluista sekä alueen elinkeinojen kehittämistoiminnasta. Se myös toimeenpääsee kaupunginvaltuuston päätökset. Aluelautakunta saa kaupungin budjetista vuosittain käyttöönsä noin 2 miljoonan euron määrärahan, jonka se voi kohdentaa sängen vapaasti. Lautakunnan kirjanpito ja muu rutiinihallinto hoidetaan kaupungin järjestelmässä. Leiviskän mukaan toiminnan lähtökohtana on ajatus, että kaupungin organisaatio on aluelautakunnan palveluksessa.

Lautakunnan toiminta perustuu palvelusopimukseen tilaaja-tuottaja -mallin mukaisesti. Lautakunta on tilaajalautakunta, eli se tilaa ja ostaa palvelut, ei palkkaa tekijöitä. Suurimmaksi osaksi palvelut on tilattu Rovaniemen kaupungilta. Esimerkiksi alueen kotisairaanhoidajat ovat työsuhteessa Rovaniemen kaupunkiin, jolta kotihoitopalvelu ostetaan tilaamalla sitä tarvittava määrä. Ja kun peruskoululaisen koulupäivä on nyt hinnoiteltu Rovaniemellä 67 euron arvoiseksi, saadaan koko Yläkemijoen koulun sitä vastaava vuotuinen määräraha kertomalla mainittu hinta vuoden koulupäivien ja koululaisten lukumäärillä. Näin saatu kokonaispotti on aluelautakunnan koulutusbudjetti. Työttömiä koskevissa palveluissa aluelautakunta tilaa palveluita työvoimahallinnolta. Kun jossain toiminnossa säästyy rahaa, voi lautakunta käyttää sen mielensä mukaan. Toisaalta sen on itse täytettävä mahdolliset

vajeet. Yläkemijoen aluelautakunta on ainoa Rovaniemen lautakunta, joka on koko olemassaolonsa ajan pysynyt budjetissaan!

Tavanomaiset kilpailusäännöt soveltuvat. Lautakunta on järkevästi painottanut palveluiden laatuosioita, mikä puolestaan on edesauttanut paikallisten mahdollisuuksia tarjouskilpailuissa. Muun muassa koululaiskuljetukset on ostettu paikallisesti.

Aluelautakunta myöntää kotiapukuponkeja (ks. liite 2), joilla kupongin saaja voi ostaa erilaisia kotiapupalveluita. Kuponilla voi maksaa esimerkiksi siivouksen ja lumenluonnin. Kotiapukupongin saaja valitsee itse, miltä aluelautakunnan hyväksymistä palveluntuottajista hän palveluntuottajan hinnaston mukaisen palvelun ostaa. Palveluntuottajaksi hyväksymisen edellytyksenä on muun muassa, että palveluntuottajan kotipaikka on Yläkemijoen alueella. Hyväksytyt palveluntuottajat on listattu (ks. liite 3). Pääasiassa kotiapuseteliä on tähän mennessä käyttänyt vanhusväestö. Kuponit kattavat 50 % palvelun hinnasta. Kotiapuseteli myönnetään tarveharkintaisesti ja mutkattomasti esimerkiksi Siulan palvelupisteen tiskillä. Kriteerinä eivät ole tulorajat tai ikä, vaan elämäntilanne.

Yhtenä menestystekijänä aluelautakunnan toiminnassa on ollut, että aluelautakunnan jäsenet tuntevat oman alueensa. Tämä mahdollistaa myös yksilöllisemmän palvelun ja ehkäisee rahan haaskuuta. Aluelautakunta mahdollistaa kivuttomasti myös uusien toimintamallien kokeilun.

Aluelautakuntatoiminta ei ole syrjäyttänyt kyläyhdistystoimintaa, sillä se hoitaa vain alueen yhteisiä asioita. Kyläyhdistyksiä toimii alueella 4-5. Pirttikoskella on kolmen kylän yhteinen kyläyhdistys. Kyläyhdistyksillä on omia hankkeita, esimerkiksi kyläturvallisuuden alueella. Alueen asukkaat ovat Leiviskän mukaan kokeneet mallin hyväksi ja omaksi. Mallin vaikuttavuutta on myös tutkittu. Esimerkiksi Rovaniemen kaupungin tarkastuslautakunta on tarkastellut aluelautakunnan toimintaa vuonna 2008 (ks. [tarkastuslautakunnan kertomus](#)⁴ luku 4.3 s. 16-18).

Rovaniemen kaupunginvaltuuston hyväksymän aluelautakuntajärjestelmän aluejaon mukaiset aluelautakunnat valitaan lopuillekin viidelle kaupungin haja-asustusalueelle vuoden 2013 alussa. Palvelujen järjestämisvastuu lankeaa uusille aluelautakunnille vuodesta 2014 lähtien (Ks. kaupunginvaltuuston [kokouspöytäkirjat](#)⁵ 16.4.2012 § 37 ja 27.8.2012 § 86). Kolmen alueen asukasmäärä on noin 600-700. Yläkemijoella se on noin 1000 ja kahdella muulla sitä korkeampi.

Kyläpalvelut arjen turvana -hanke

Aluelautakuntamalliin tutustumisen jälkeen hankevastaava Jaana Kupulisoja esitteli vielä hieman tarkemmin alueen kyläturvallisuus-asioita, joita kehitetään aluelautakunnan hallinnoimassa [Kyläpalvelut arjen turvana](#)⁶ -hankkeessa. Hankkeessa on kartoitettu muun muassa konkreettisia turvallisuuden riskitekijöitä ja turvallisuutta lisääviä toimenpiteitä ns. tsekkauksien (ks. liite 4) avulla. Tärkeäksi on esimerkiksi havaittu, että postilaatikoissa tulisi olla talojen osoitteet näkyvissä pelastusajoneuvoja varten, koska navigaattorit eivät välttämättä ohjaa oikeisiin paikkoihin syrjäkylillä, ja että kaivonkansien kunto olisi hyvä tarkastaa keväällä lumien sulamisen jälkeen. Tavoitteena on myös kehittää yksi

4 <http://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=ca6b4789-325a-44c1-9a7a-7663c9f3a6af>

5 <http://ktweb.rovaniemi.fi/>

6 http://www.ylakemijoki.fi/images/stories/kylapalvelut_arjenturvana.pdf

puhelinnumero, josta saisi apua äkillisiin ongelmatilanteisiin. Hankkeessa on myös järjestetty koulutusta "Etsintäpäiviin" eli perehdytty kadonneen henkilön etsintään.

Alueella toimii lisäksi Kylävaste-ryhmä, jonka toimijat ovat pääosin alueen vapaapalokuntalaisia ja näin asianmukaisen pelastuskoulutuksen saaneita ihmisiä. Alueen VPK:lla toimii myös ensivaste-ryhmä.

Lapissa toimii muitakin kyläturvallisuuhankkeita, mm. laaja ja esimerkillinen [Taatusti turvassa](#)⁷ -hanke, jonka kanssa Kyläpalvelut arjen turvana -hankekin on tehnyt yhteistyötä.

Liitteet:

- 1 Siula
- 2 Kotiapukuponki
- 3 Palveluntuottajat
- 4 Tsekkauslista

⁷ <http://www.kylatoiminnantuki.fi/>